

Korkean vaikuttavuuden yritykset alueellisen talouskasvun lähteenä

Korkean vaikuttavuuden yritykset ja metropolialueen talouskasvu (Hanken Svenska handelshögskolan)

Tutkimuksemme tarkasteli metropolialueella toimivia korkean vaikuttavuuden yrityksiä Suomen kasvun edistäjinä. Tutkimuksen löydökset osoittavat, että korkean vaikuttavuuden yritysten esiintymistiheys vaihtelee voimakkaasti kuntarajojen yli jopa saman toimialan sisällä ja että näiden yritysten määrä heijastelee selvästi yleistä talouskehitystä valtioiden tasolla.

Tiettyjen toimenpiteiden kautta alueelliset toimijat voisivat kuitenkin parantaa kykyään valjastaa korkean vaikuttavuuden yritykset alueellisen talouskasvun lähteiksi. Tärkeintä on tunnistaa korkean vaikuttavuuden kasvupotentiaalin omaavat yritykset. Näiden yritysten syntyyn ja kasvuun liittyvät tapahtumaketjut tulisi ymmärtää, jotta politiikkatoimenpiteet voitaisiin kohdistaa oikealla tavalla. Kun tietty yritys tunnistetaan erityisesti uusiin innovaatioihin ja toimintatapoihin nojaavaksi toimijaksi, voidaan alueellisilla päätöksillä pyrkiä vaikuttamaan erilaisiin kasvuedellytyksiin ja turvata olemassa olevien ja tulevien korkean vaikuttavuuden yritysten kansainvälinen tietopääoma.

Tarkastelussa korkean vaikuttavuuden yritykset

Suurin osa yrityksistä syntyy pieninä, toimii pieninä, ja lopettaa toimintansa pieninä. Pieni joukko yrityksistä kuitenkin poikkeaa tästä yleiskaavasta, ja tutkijat ovat antaneet niille lukuisia määritelmiä. Tässä tutkimuksessa keskitymme ns. korkean vaikuttavuuden yrityksiin (high-impact firm), joille on ominaista yhtäaikainen nopea henkilöstön ja liikevaihdon kasvu. Koska nämä yritykset kasvavat määritelmänsä mukaan, tyypillisesti otaksutaan, että lisäämällä niiden määrää pystyttäisiin kasvattamaan talouskasvua myös laajemmin, kuten kuntien ja valtioiden tasolla. Tämän otaksuman paikkaansa pitävyyttä ja reunaehtoja on kuitenkin tutkittu varsin niukasti. Koska yritysten nopeiden kasvupyrähdysten ennustaminen on erittäin haasteellista, on politiikkatoimenpiteiden suunnittelu haastavaa ja yritysten oikea-aikainen suora tukeminen hankalaa toteuttaa käytännössä. Lisäksi monet korkean vaikuttavuuden yrityksistä ovat suurelle yleisölle melko tuntemattomia jopa

nopean kasvunsa jälkeen: toisin kuin startupit yleisesti, nopean kasvun yritykset omaavat laajan ikähaitarin, ja niitä esiintyy myös perinteisillä tai jopa taantuvilla toimialoilla, eivätkä kaikki niistä ole myöskään erityisen innovatiivisia tai kansainvälisiä.

Tässä tutkimusprojektissa etsittiin vastauksia näihin ongelma-kohtiin hyödyntäen määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. Sovelsimme kaupparekisteristä saatavilla olevia kirjanpitoaineistoja korkean vaikuttavuuden yritysten tunnistamiseen eri sektoreilla ja eri kunnissa. Tuotimme aineistoista luetteloita yhteistyökaupunkien käyttöön. Sovelsimme lisäksi Tilastokeskuksen laajoja henkilö- ja yritystason pitkittäisaineistoja korkean vaikuttavuuden yritysten ja seutukuntatason talouskasvun yhteyksien tutkimiseen regressioanalyysien avulla, sekä useamman vuosikymmenen mittaisten trendien tutkimiseen. Lisäksi tutkimme laadullisten analyysien avulla tiettyjen tietointensiivisten nopean vaikuttavuuden yritysten ja paikallisen tason toimijoiden muodostamien innovaatiojärjestelmi-

en yhteistoimintaa pyrkimyksenämme ymmärtää mitkä korkean vaikuttavuuden yritykset ovat erityisen tehokkaita laajempien taloudellisten hyötyjen kannalta.

Löydökset ja toimenpidesuosituks

Korkean vaikuttavuuden yritysten esiintymistiheys vaihtelee voimakkaasti alueellisesti sekä toimialoittain.

Hankkeen keskeisimpien löydösten joukkoon lukeutuu korkean vaikuttavuuden yritysten esiintymistiheyksien voimakkaat vaihtelut kuntarajojen yli jopa saman toimialan sisällä. Tämä viittaa siihen, että nopeaa kasvua edistävät tekijät vaihtelevat merkittävällä tavoin jopa pienillä maantieteellisillä etäisyyksillä. Esimerkiksi merkittävästi suurempi suhteellinen osuus helsinkiläisistä kuin vantaalaisista ohjelmistoalan yrityksistä täyttää korkean vaikuttavuuden yrityksen kriteerit. Toisaalta suhde on päinvastainen, kun verrataan insinööritoimistojen kasvua samojen kaupunkien välillä.

Hankkeessa havaittiin lisäksi melko selvä käänteinen toimialakohtainen yhteys korkean vaikuttavuuden yritysten määrrien ja niiden esiintymistiheyksien välillä. Tämä liittyy toimialan tietointensiivisyyteen: vaikka esimerkiksi kaupan alalla on korkean vaikuttavuuden yrityksiä lukumäärältään runsaasti verrattuna ohjelmistoalan yrityksiin, niin jälkim-

mäisillä on selvästi korkeampi todennäköisyys saavuttaa korkean vaikuttavuuden kasvukriteerit. Tämän lisäksi toimialan tietointensiivisyyden merkitys nopean kasvun ennustajana on voimistunut viimeisen kahden vuosikymmenen aikana (Kuvaaja 1). Tietointensiivisyyden rooli korostuu entisestään, kun nopean kasvun vaiheen pituutta kasvatetaan yritystasolla.

Paikallisen erikoislaatuisen tiedon ja osaamisen tehokas hyödyntäminen on merkittävimpiä korkean vaikuttavuuden yritysten synnyn taustatekijöitä.

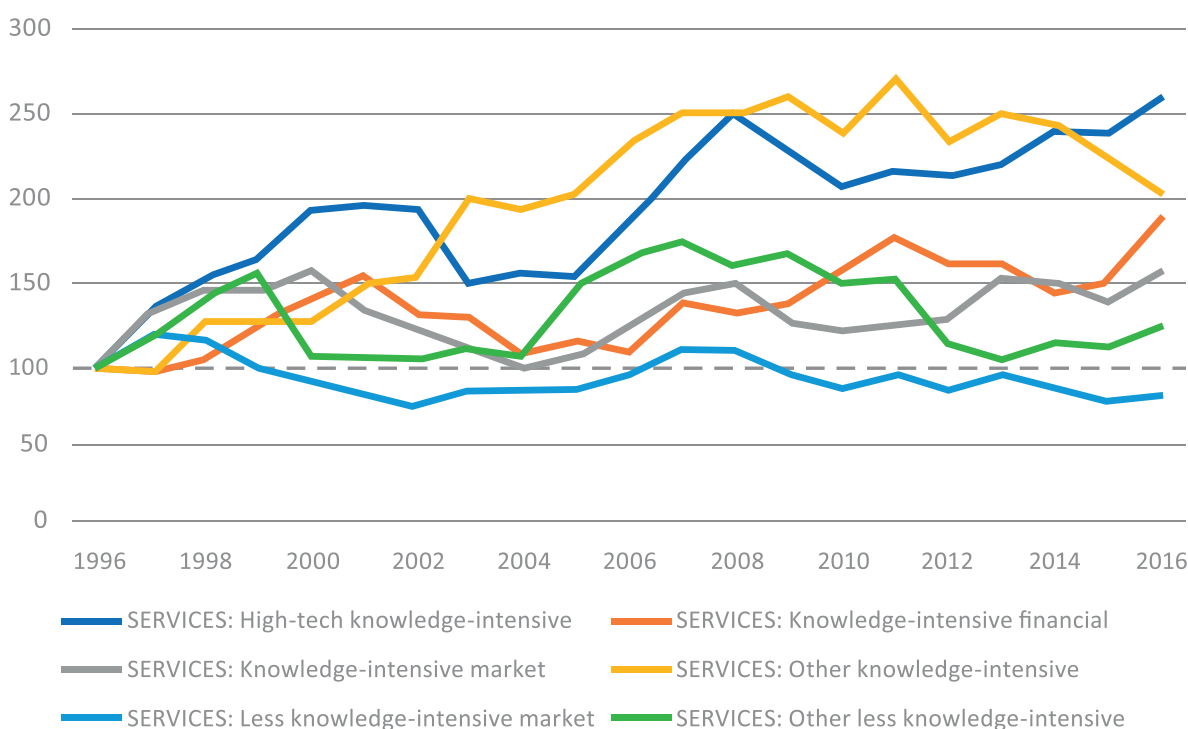
Tällaisen tiedon lähteitä saattavat olla koulutuslaitokset, merkittävät toimialakeskittymät, logistiset keskittymät, alueella toimivat kokeneet yrittäjät ja työvoima inhimillisenä pääomana. Mikäli yritys onnistuu rakentamaan kasvua näille tekijöille, se saattaa edistää myös uusien korkean vaikuttavuuden yritysten syntyä lisäämällä tiedon määrää esimerkiksi teknologioista, johtamiskäytännöistä ja asiakastarpeista markkinoilla positiivisten heijastevaikutusten avulla. Näin tietyt korkean vaikuttavuuden yritykset raivaavat uusia taloudellisen kanssakäymisen ”polkuja”, joita tulevat yrityssukupolvet voivat seurata.

Tarkastelimme tämän hypoteesin yleistettävyyttä seutukuntatasolle, mikä on pienin maantieteellinen yksikkö, joille Suomen Pankki laskee bruttokansantuotteen. Tarkas-

Historical trends in service sector HIF counts

(1996=100)

Based on Statistics Finland data

Kuvaaja 1: Korkean vaikuttavuuden yritysten määrän kehitys aikavälillä 1996-2016 palvelualoilla. Toimialaluokitukset perustuvat Tol 2008-luokkiin ja Eurostatin määritelmiin (http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/htec_esms_an3.pdf)

telussamme kuitenkin ilmeni, että vaikka nopean kasvun yritysten määrän lisääntyminen vaikuttaa työttömyyteen pienentävästi, BKT ei kasva eikä laske. Matalan teknologian valmistavilla aloilla toimivat korkean vaikuttavuuden yritykset muodostavat poikkeuksen: ne saattavat osaltaan jopa pahentaa työttömyyttä. Korkeampi työttömyys näyttää myös lisäävän korkean vaikuttavuuden yritysten esiintyvyyttä, mikä saattaa johtua kasvun mahdollistavan työvoiman paremmasta saatavuudesta. Kokonaisuutena nämä havainnot haastavat suoraviivaiset ja voimakkaasti yleistävät johtopäätökset korkean vaikuttavuuden yritysten positiivisista heijastevaikutuksista koskien laajempia taloudellisista hyötyjä: vaikka tietyt yritykset kasvavat voimakkaasti, ympäröivän alueen talous ei välttämättä kasva sen seurauksena.

Startupit ja suuret työllistävät yritykset vievät usein talouspoliittisen huomion laajemmalta ja hajanaisemmalta nopean kasvun yritysten joukolta. Keskittyminen vain startup- ja suuriin yrityksiin sivuuttaa kuitenkin merkittävän uusia työpaikkoja synnyttävän tahon. Valitettavasti nopean kasvun pyrhdysten ennakointi on hankalaa niiden tapauskohtaisesta luonteesta johtuen: korkean vaikuttavuuden yritysten määrät heijastelevat selvästi yleistä talouskehitystä ainoastaan valtioiden tasolla. Tiettyjen toimenpiteiden kautta alueelliset toimijat voisivat kuitenkin parantaa kykyään valjastaa korkean vaikuttavuuden yritykset alueellisen talouskasvun lähteeksi.

Alueella toimivat korkean vaikuttavuuden yritykset täytyy tunnistaa ja yritysten erityisiä kasvuedellytyksiä tulee tukea.

Korkean vaikuttavuuden yritysten tunnistaminen on mahdollista niiden tilinpääöstietojen avulla ja nämä yrityksen tulisikin pyrkiä löytämään säännöllisten kartoitusten avulla. Tämän jälkeen esiin nousseiden yritysten syntyyn ja kasvuun liittyvät tapahtumaketjut tulisi analysoida. Erityisesti, nojaako kasvu johonkin paikalliseen tekijään tai erikoisolosuhteeseen, jota voisi politiikkatoimenpitein voimistaa? On myös tiedostettava se mahdollisuus, että tunnistettavia tekijöitä ei välttämättä ole: nopea kasvu on lähtökohtaisesti hyvin tapauskohtaista. Korkean vaikuttavuuden yritysten määrää voi pyrkiä lisäämään houkuttelemalla alueelle uusia korkeamman tietointensiivisyyden yrityksiä esimerkiksi panostamalla koulutukseen. Toisaalta korkean vaikuttavuuden yrityksiä esiintyy kaikilla toimialoilla, vaikka ne ovatkin suhteellisesti harvinaisempia tietointensiivisten toimialojen ulkopuolella.

On tärkeää tiedostaa, että kaikki korkean vaikuttavuuden yritysten heijastevaikutukset eivät automaattisesti ole positiivisia. Esimerkiksi rajallisilla paikallisilla markkinoilla yhden yrityksen kasvu voi suoraan syödä toisten paikallisten yritysten kasvua, tai rajoittaa uusien yritysten syntyä keskittämällä voimakkaasti markkinoita. Näin olisi keskeistä kiinnittää huomioita yritysten kasvumekanismeihin: syntyvätkö nopeat kasvajat tuomalla markkinoille uusia tapoja toimia, vai toistamalla markkinan aiempia toimintamalleja vieden elintilaa muilta mahdollisesti innovatiivisimmilta yrityksiltä? Mikäli kasvu nojaa innovaatioihin ja uusiin toimintatapoihin, paikalliset päätöksentekijät voivat pyrkiä vaikuttamaan yrityksen kasvuedellytyksiin. Lisäksi on keskeistä pyrkiä säilyttämään yrityksen luoma erityisesti kansainvälinen tietopääoma alueen nykyisten sekä tulevien yritysten kasvun mahdollistajana ja luoda näin positiivinen talouskasvua edistävä kehä.

Julkaisut:

Burström, T., Peltonen, J. (2018) The role of knowledge-intensive high-impact firms in city innovation systems, *Innovation: Organization & Management* 20(4), 377-392

Peltonen, J. (2018) Local economic impact of high-impact firms, presented at ESU-conference, Sep 9-15, Lodz, Poland

Burström, T. (2018) Essential firms in the Finnish ecosystem: the case of super high-impact firms, paper presented at Euram conference, June 19-22, Reykjavik, Iceland

Burström, T., Grönlund, M., Ranti, T. (2017), High-performing firms in the circular economy, the Environmental domain in Finland, paper presented at Euram conference, June 21-24, Glasgow, Scotland, 2017.

Lisätiedot:

Hankkeen vastuullinen johtaja:

Apulaisprofessori Virpi Sorsa
virpi.sorsa@hanken.fi

Hankkeen vastuullinen tutkija:

Thommie Burström
thommie.burstrom@hanken.fi

Osallistuneet tutkijat:

Juhana Peltonen, Jouni Virtaharju

Hanken Svenska handelshögskolan

<https://www.hanken.fi/sv>

Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -tutkimus ja -yhteistyöohjelma

Vuosina 2010–2018 toteutettu Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -tutkimus ja -yhteistyöohjelma on metropolialueen korkeakoulujen, kaupunkien sekä kahden ministeriön välinen tutkimus- ja yhteistyöohjelma, jonka tavoitteena on edistää monitieteistä, korkeatasoista ja metropolialueen erityispiirteistä lähtevää kaupunkitutkimusta sekä siihen tukeutuvaa kehittämistoimintaa.

Ohjelman keskeinen tehtävä on kehittää ja rahoittaa horisontaaliseen yhteistyöhön perustuvaa kaupunkitutkimustoimintaa ja tutkimustulosten soveltamista sekä päätöksenteon tueksi että hyvien käytäntöiden ja toimintamallien kehittämiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään kaupunkitutkimustiedon hyödynnettävyyteen ja levittämiseen metropolialuetta kehitettäessä.

Ohjelman vuosittain myöntämä hanke-rahoitus kohdentuu mukana olevien kaupunkien ja valtiotoimijoiden yhdessä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen edustajien kanssa laatimaan ohjelmaan liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Hankeessa mukana:

